

ריכוז קטעים מתוך מכתבי קוראים לחמוטל בר-יוסף על שירתה

[על "לולא היה עלי למהר"] : והנה באתי אתמול מן הדרך ומצאתי את ספרך מצפה לי. לולא היה עלי למהר. וכבר קראתי. ועוד אחזור ואקרא. והם יפים בעיניי מאד. מעיזים מאד. ושמח אני שראו אור. ודאי לי שלא ימי לי בלבד היה מוציא אותם וכל ימי להם מן הדין שהיה מבקש להוציאם. אם כך ואם כך יפה שעכשיו הם קיימים וכל אוהב שיר יקראם באהבה. (אמיר גלבו, 1972)

[על "לקחת אויר"] : רציתי להגיד לך שהמיית החיים המיית קולות המשפחה ונפשך ובשרך שבספרך המיית אהובה עלי. (זלדה 1978)

הפעם לקחתי אויר ולקחתי זמן, וקראתי את ספר שיריך מתחילתו ועד סופו בנשימה אחת. חמוטל – כל הכבוד! בשלות, חיות – כבשת לך מקום של ממש. אם יאורגן ערב לשיריך אני מוכן בהחלט לקחת בו חלק ולנתח רשמים בפרהסיה. [...] (יהודה פרידלנדר, 1978)

כבר בדפדוף ראשון מצאתי בספר כמה וכמה שירים יפים ותמונות מקוריות ו"נשיית" מאד, במובן הטוב של המילה הזאת. חש אצלך שילוב של לשון ילדים ברחוב יחד עם לשון ציורית מקורית, לשון טכנית המקבלת משמעות פנימית, נפשית עמוקה. אולי הפואטיקה שלך מתמצית בשורה בגון "אפילו בדרך אתה יכול להתחיל לחבר מלים שאוהבות בסתר זו את זו בזמן". זהו – לחבר מלים שאוהבות זו את זו מזמן, והלא זהו הכישרון כולו. (נורית גוברין, 1978).

חן חן על "לקחת אויר". חותם אישי – חי טבוע בשירים מלבבים אלה, חיוך של הומור מבצבץ, אך גם טיפות של דם. מי יתן ולא תהיינה שעות חירום, אך טוב שיש מן האויר הזה לקחת. (אברהם הגורני-גרין, מפמ"ר ספרות, 1979)

אכן רק הירוק ותו לא. אך מאחוריו סערות ומשא של זיכרונות. נחוץ אומץ לומר וכשרון לבטא בדיוק כזה. בהטחה מכוונת. קשת של רגשות. למן ביטוי של דוברת קשת היום ועד לאם הרחימאית. והמאבק הזה שבין המינים ובין השכנים. החשבון עם הירח. כמה הטיחו בכל שעה משעות היממה ועדיין השאירו חלל קטן להיגד מקורי, [...] כן, מחאה, חברתית ולאומית. את "פלשתיין" יבוא יום ויגלו ויתלו בפלקטים. איני יודע אם: - איך את אומרת: "שלא מרצון". הצעקה של הכבשה מהלכת לה בחלל של הספר. נוקבת. מרגשת. (הני"ל 1981)

השירים יפהפיים. האם את מאמינה באמת שיש יד "שמקימה אותנו בבוקר מן ההריסות" ואצבע מיישרת? אני חיה בהריסות וקימוטי. מי ייתן ונוכל לקחת אויר ולראות את הירוק. (רחל פרחי, 1981)

הפגישה עם האישיות המתגלה בשירים אינה פשוטה – השירים עשירים בהפתעות קטנות, בהבהובים של אירוניה סרקסטית, במיזוגים מוזרים ושובי לב של פיוט וחולין, עד שמייד מתעורר פיתוי לבחור כמה שירים כטקסט לקורס "מוטיבים רומנטיים ואנטי-רומנטיים בשירתנו הצעירה"... (ראובן קריץ 1991)

יש תחושה מהשירים שיש לך איזו יכולת לגעת בזבל, בטינופת של החיים [...] ובכל זאת את נשארת פחות או יותר בצד האתי והאסתטי. כוונתי לכך שיש תחושה שאכלת הרבה קש או שיברונות או כל מיני דברים ארוזים אחרים, ובכל זאת את חיה, ובכל זאת את יכולה להשתמש במילים בעדינות רבה, באמת בעדינות. [...]

מאד מעודדת אותי התחושה הזו של להיות יותר בחיים למרות איזושהי זוהמה פנימית לנו או לחיים עצמם. אני [...] נהנית מ"מנות האוויר" ששירים בעיניים קטנים ומפורטים מספקים לי כמו למשל "מבט בן מאה אמהות מלטף את הכתם הלח שהשאירו שפתיים נרפות על הציפית". יכול להיות שאני חוטאת לשירים הללו בכך שאני מדגישה רק את הצד ה"קטן" שלהם (ובאמת הופתעתי כשהסברת שהשיר על הפאזל הגמור הוא בעצם משל על השלמת תפקידך האימהי. כשקראתי אותו עם אחותי אז נהייתי מכך שהיא נהנתה מהעובדה שאישה גדולה יכולה לכתוב על דבר כזה קטן של ילדים ובכלל לא חשבתי לתת לו פירוש סמלי), אבל אני יכולה לסייג את דברי ולומר שהתייחסות להיבט אחד כעת אינה מיתרת התייחסות להיבטים אחרים או למחשבות אחרות שיש לי בשעות אחרות. (דליה, סטודנטית למשפטים בקורס "יסודות השירה" בשנה"ל 1985-6).

הוי, חמוטל, כמה שאת נוגעת כמה שאת נוגעת כמה שאת נוגעת. וצריך לגעת באיזה בכי פנימי נקי, צלול, נעזר מעצורים כדי להתקרב אל האמירות האלה שיש בהן כל-כך הרבה כאב וחכמה ואומץ, ומעל לכל זה אנושיות המעבירה רעד. (לאה שניר, עורכת שירה בהצאת הקיבוץ המאוחד, 1988).

[על "ובצפיפות"] קראתי וקראתי בשיריך ואני עוד קוראת בהם. מצאתי – חוויות עזות, יושר פנימי ללא פשרות, אומץ רב ויכולת גדולה לבטא את הדברים בשירים ייחודיים. כל כך מיוחד, כל כך אינטנסיבי, מין "צפיפות" אינטנסיבית המכילה בתוכה הרבה אנרגיה. ומפתיע איך ליד ביטוי קשה, "מטלטל", ישנה ללא חציצה עדינות מיוחדת והרבה "מבינות", מבינות לחיים, לקשיים, לכאב. מבט חכם כזה, אמיץ כזה – של מעורבות מוחלטת ובו בזמן גם מבט מן הצד, בפרספקטיבה מסוימת, ובכל – ישירות כזאת. הייתי ברצון יושבת איתך על כל שיר ושיר. גם שומעת וגם אומרת מה הם לי. בעיקר – שומעת ממך. יישר כוחך, חמוטל, תמשיכי בכישרון הפורה הזה של הפיכת חוויות לשירים שהם נכס שאין לו תחליף, נכס שהוא לעתים בלעדי להתמודדות עם החיים. (צילה סונינו, קיבוץ כברי 1990)

[בעקבות שיר שפורסם במוסף ספרותי כלשהו] שיר האמת שלך מרעיד לב כפעמון. באותם ימים, רבות הרהרתי כיצד הובאת לכתוב על רצפה בת-איה המקוננת הגדולה [שיר שנכלל ב"לולא היה עלי למהר"] ומאד אני הוגה כבוד ללבך. (עליזה טור-מלכא, 1996)

במקום להכליל ולקטלג ולהגדיר ולסכם, אספר לך כעת מה הם השירים שאהבתי במיוחד (ואלה שלא אציין בשמם או במספר עמודים אל נא יעמדו מבוישים בפינה, כי כל הספר הזה חד וחם בעיני ומרגש וגם צורב). ביותר אהבתי את שיר הכותרת "הלא" (11) ואת "השמש נגלית" (16) שבו (ובשירים אחרים) שמעתי מרחוק, מבעד לקולך, גם את הד קולה של זלדה, וגם את "בשעה ארבע וחצי אפילו העץ" ואת "הרי" (שוב הד טוב של זלדה), ואת "דיוקנו של האמן כאיש זקן" ואת שלושת שירי פגיס (רואים אותו אצלך, לא את שיריו כי אם את לשונו בלחיו השמאלית), , ב"ביוגרפיה" – ביחוד את בית מס 2, ואת "על שלמות הביצוע" ואת השיר השני "אינני עוצרת" בעמ' 46 ואת "כמו שמוותרים" ואת "ועדין" ואת "אחרי שנה" (!) ואת "יותר ויותר דברים" בעמ' 80, ואת כל הפואמה המיותרת. ואם את רוצה לקרוא שיר נהדר, שכמוהו לא כותבים כל יום ואולי שכמוהו לא כותבים פעמיים, תפתחי

אצלך בעמ' 40 וקראי נא את השיר "הסוף" ואני ערב לך שתתפעלי כמוני כי איך אפשר לא להתפעל? (עמוס עוז 1998)

תודה מקרב לב על ספרך החדש ["הלא"]. עדין לא היה סיפק בידי לקרוא בו בעיון, אבל גם רפרוף חפוז היה בו די כדי להעמידני על שורות יפות ושירים לא פחות יפים, למשל "שני שירים על התיכון" (60-61) [...] (משה דור, 1998).

קראתי את "הלא" בעניין רב. קרה אתי מה שקורה לעתים נדירות: חזרתי וקראתי בספר בשמך מספר ימים ודומני כי נכנסתי לעולמך. מה שמצא חן בעיניי בשיריך היא העובדה שהם לא רק פיוטיים ומורכבים אלא, לפחות לי, ברורים מאד. במרבית השירים אני רואה תמונה מפורטת ומורכבת וחוה הרבה מאד פרטים. ספרך הוא מאותם ספרי שירה שקראתי והשפיעתי מהם כמשורר. (אורציון בר-תנא 1998)

אף שאינני קורא שירה מושבע נגעתי בספרך פה ושם, ומשום שהוא טוב ומפני שהוא עמוק וחכם נאלצתי לשוב ולהעמיק בו משם לפה. אף שאינני אוהב גברים רכים, אך הגבר הרך בקובץ היפה הזה היה ידיד שלי. בתודה על החוויה, (סמי מיכאל, 2000)

כבר הרבה זמן שאני רוצה לספר לך, או להודות, על ספר השירים שלך. הוא כל כך פשוט (במובן הנפלא של המילה) ומרגש ולא מעט עצוב. אהבתי מאד את מחזור שירי ההזדקנות. קראתי ממנו לתלמידים שלי מבית המדרש (כך אני פותחת בדרך כלל שיעורים). אנחנו אף פעם לא מדברים על השירים, אבל הפעם (באמת) שמעתי קולות תוך כדי קריאה, אנחות, חצאי חיוכים, הנהונים בראש. היה מין רחש, זאת לא הייתה קריאה שקטה וזה ריגש אותי, אז רציתי לספר לך. וכמובן העיצוב, המראה של הספר – איזה יופי. (רומה וייס 2000)

כבר אני מתפרנס מן המזון שהענקת לי, והנה הוא גם טעים וגם מזין. אלה הם שירים חושניים עדינים, שרואים גם את "הסדקים" /על שולחן המטבח, כבד/ יותר ישן מאשר חדש/ גם אני רואה את רגליו העבות" ומייד בא הציווי, "קח את הסכין, תפרוס לחם". נפלא בעיני השיר "בצק" ו"לחם חי" – נפלא ונורא, וכן לבי יותר אל "בדהירות" ואל "בין שורות העוגיות" (ויש עוד לפני, רק עכשיו הגעתי אל עולם "ירקות"). (עמוס עוז 2000)

[נעל "לילה, בוקר"]: נפלאים בעיני "שני בתים מרובעים" שלך – אני מביט, הבית בוער, ואני נכנס ונשאר – זה מה ששיר יודע לעשות לי (בעיקר כשאני קורא באמצע הלילה), וגם "תיקון" וגם "הנה בא אור השמש" ... רחום מגשם על סלעים/ ומבן עשירים/ שאת ירושתו נתן בסתר" וגם "עמוד שם על הר במזבז/ עמוד בחמה ובקור/ זמן ארוך מאד". (אני בעצם שם, ועדין מחכה לגזל שאת מבטיחה לי), וגם שיר אהבה דק ונכון בעמ' 31, ועדין אני קורא ועוד לא הגעתי אל התרגומים כי אני קורא בלגימות קטנות. אבל כבר מצאתי כמה מן היפים בשיריך, ומן היפים בשירים. [...] וחיתוכי עץ אני אוהב מילדות, ובעמ' 43 יש אחד נהדר. (עמוס עוז 2001)

ב"שיר אביב" יש מזיגה של קולניות, אלימות וכיעור מתוך העמדת פנים מיתממת של שייכות ביתית לכאורה, שיוצרת אצלי אי-שקט מערער. המפגש בין לכלוך ואשפה לבין הצדדים הכעורים יותר של התבגרות – הגוף הבוגד בשלמות הילדותית, אי-הסדר, וההתנכרות לבני המשפחה האחרים מתחברים לדימוי מפתיע ומרשים. זה שיר שנקרא בטריקת

דלת – אצלי הוא מהדהד, ולכן חדרתי וקראתי אותו כמה פעמים כבר. "שני שירי נערה" נדמה בתחילה כיאלו לא נכתבו על ידי אותה עט שיצרה את "שיר אביב". אבל שתי הפרסונות השונות זו מזו הנבנות בשני חלקיו מסכלים ממילא התייחסות ביוגרפית אליהם. כאן קבמו לי המצלול והריתמוס. שתי הנערות השונות כאן – זו שעסוקה רק בהשתקפויותיה בעיני הדולת, ולכן גם בביטול נרקיסי של מערציה, וזו שעסוקה בהתבוננות פנימה, ואף היא מנותקת בדרכה מהסביבה, מתחברות לאחת אם נקרא את השיר הראשון בשיר שכתבה הדוברת בשיר השני. בכל אופן, שניהם ביחד מצליחים לתפוס את תחושת הכיסופים לדבר בלתי ידוע ביחד עם רגשי האומניפוטנטיות החולפת של ההתבוננות. אבל במיוחד הוקסמתי מהמחזור "שירי הזדקנות, מהוואריאציות והמשחק במשלבי דיבור שונים, בסוגי שירים שונים – השירים האלה מחזיקים את מה שתמיד מרשים אותי בשירה שלך – השליטה המושלמת ב"כלי השיר" ביחד עם התבוננות כנה ומאירה (לפעמים מלאת הומור) בחיים, ויכולת להכיל גם את הנורא והכעור וגם את היופי. אלה שירים [...] המכילים את היופי עם הפחד, הרוע והחרדה – המפגש שביניהם הוא שהופל אותם למרשימים כל-כך. (תמר וולף-מונזון, 2000).

זה עתה התפניתי לקרוא את ספרך "לילה בוקר" ונשארתי נפעמת. הרגישות, היופי, האצילות והעצב הניבטים מכל שיר, נגעו בנימי נשמת. (ריסה דומב, פרופסור לספרות עברית באוניברסיטת קיימברידג' אנגליה, 2001)

הספר יפהפה ויש בו שירים מצוינים. (אורי ברנשטיין, 2002)

[נעל "מזון"] על שולחני בחדר העבודה מוטל ה"מזון" של חמוטל. וטעמו כטעם המן... שכל אחד טועם בו את שלו. לערוך לנגדנו שולחן מפתיע-מפתה של לחם ויין – של מטעמי החיך – ומנעמי השיר בכזה טוב-טעם. "הם שזורים על קורי העכביש בין הקוצים/ בבקר השכם על ואדי ערוגות", או: "כולם [היו] בקצה הקיץ הפרום, הקרוע/ לכן תקומי. בחושך, בכאבים./ תגידי מתיקות, כמו ניגון./ תעשי לקצה הקיץ תיקון./ לחם של חולין הופך להיות לחם הקודש של השירה. זוהי, על פי הברצלבי, שירת העשבים שלך. והבשרים, והיינות, והאהבים. תודה לך, חמוטל, על השירים. (נתן יונתן 2002)

אני רוצה להודות לך מקרב לב על כתיבתך הרגישה ועל שיריך הנפלאים. תודה מיוחדת חבה אני לך על השיר "לאה יולדת", שבזכותו זכיתי אף אני לתגובות רבות, מרגשות מאד, מקוראי המדור שלי ב"ידיעות". (אלישבע הכהן, 2002)

העברית שלי היא חמוטל, יכולתי לכתוב היא חמוטל, פנייתי למקלדת או לדף הנייר היא לחש התפילה לחמוטל [...] ואילולי חמוטל בחיי ספק אם הייתם מאזינים לדברי אלה. [...] חמוטל היא שעות אחר הצהריים הטהורות שבהן ישבתי בצוותא אם ספרי השירה של שנות החמישים [...] היא נשארה באותו מקום שבו פגשתיה לראשונה: אצילה בשמלה הבהירה, קול תקיף, רגיש וממדר כאחת. [...] שמחתי בכך שאני תלמידה של מורלתי, צחה וענוגה, קרירה, מאופקת ומסויגת ומתאימה בדיוק להיות אלוהים של צעיר שנדון למאסר עולם בחיים לא-חיים. ברגע שהיא תעלה לקרוא משיריה אתם מאזינים לאלוהים וברדתה – תוכלו כמוני להרהר במה שענייכם ראו, וגם לאחר שלושים וחמש שנים לא תדעו את התשובה (יוסי פרלשטיין, לשעבר תלמיד תיכון של חמוטל, 2005)

There is much just plain and complex beautiful poetry here. Then, there are poems that happen to be about life, personal and national history. Tragedies, beauty, art, nature, all of which comes through in this

translation, which is testimony to both of you. I would very much like to publish this book. (Stanley Moss, (Sheep Meadow Publishing House, New York, 2005

ההתרשמות הראשונית שלי היא התרגשות מהיכולת המדהימה והמכאיבה [...] של חשיפה עצמית על גבול האכזריות. [...] התייעוד מדויק כמו הייתה זו נבירה שלא בעולמך. איזו ישירות ובוטות ללא משחקי מחבואים לא עם עצמך ולא עם האחרים. איש לא יצא נקי מאיזמן הניתוחים שלך המסיר גידולים ממאירים וקוטע את הלא ניתן לתיקון כדי לרפא את מה שנשאר. [...] ואיזו אהבה זורמת מהן ואליהן. כמה חמלה, אהבה ורוך כלפי האחרים המצוירים במשיחות מכחול נועזות וקצרות אך בתמונה מרוככת ומלאת אמפתיה. [...] התיאור הנוקב של התפרצות ההר והנזקים חפים מכל רחמים עצמיים ואין חיפוש אשמים או התגוללות על אחרים. כל העול הכבד על כתפיים בלבד [...] איזו צניעות ועדינות עולה משיריך [...] אוי לו למי שמצפה למצוא בביוגרפיה השירית הזו רק "צלצל דק מאד" [...] אריאל הירשפלד היה מכנה זאת התגלות. (אמוץ דפני, 2011)

שבה והתחזקה בי ההכרה שמאז, כי את באמת אחת המשוררות הרציניות, המוכשרות, הכנות והמופלאות שאני מכירה! וכמו תמיד התפעמתי איך הופך אצלך הכאב לשורות של "זהב" וכמה מורכבת ו"יפה" היא אצלך השמחה. (ארנה גולן, 2002)

[על "הבראה"] הספר נהדר. השיר "נשב על הגדר" תלוי אצלי בחדר השינה מצולם מעתון ידיעות אחרונות מלפני כמה שנים! [...] את משוררת שמשמחת רבים ביצירותיך (לאה שקדיאל 2004)

את נמנית על אותם יוצרים בודדים, לטעמי, שאותיות הכתב שלהם מעידות על אותיות המחשבה שלהם: חתירה לתורף הדברים, השתדלות בלתי פוסקת להאיר זוויות חדשות באמירת האמת, באומץ וללא רתיעה, ולהלבישם במלבוש צורני מקורי. (כרמלה אמיתי, מזכירת בית אצ"ג, 2005)

לאחרונה קניתי את ספרך "השתוות" ומאז אני חוזר אליו שוב ושוב. רציתי לדעת עוד קצת פרטים, אז חיפשתי בגוגל, ושמחתי לגלות שיש לך אתר. אני חושב שאת משוררת נפלאה (כמובן). למשל בשיר הבא, שאת ודאי מכירה אותו, אבל בכל זאת אצטט אותו כי אני נהנה: "גשם בגינה" [...]

אין לי הרבה מה להגיד על השיר הזה, חוץ מזה שהוא מושלם. וכל מילה בו היא המילה הנכונה ביותר שניתן היה למצוא על מנת ליצור תמונה ילדית/מצחיקה, אך גם עצובה. כי אחרי כל מילה שמחה בשיר הזה בא משהו ששובר אותה, משהו ששם לה סוף. למשל, בגינה – הגשם. והיונה (שמסמלת הרבה דברים חשובים) היא שמנה והיא סתם עומדת, בוחה בחוסר מעש ובלי תכלית, ואפילו כמו פרה בשדה. קל להעלות בדימיון תמונה זו של פרה בשדה שיש בה משהו מרוחק, מנותק (ושוב, גם, כמובן, הומוריסטי על רקע ההשוואה). ואילו הסנאי לאחר שהוא קופץ מעל משוכת הטיפות ומוצא את האגוז שלו הוא נזהר. מפני מה הוא נזהר? סנאי אינו "נזהר" לעולם. סנאי הוא חיה מתוקה שמפצחת אגוזים. מה שאולי יוצר עצבות מסוימת. ולבסוף, משהו מציץ בנו בכל מיני עיניים ולוחש משהו חשוב. אבל הדבר החשוב הוא כאן, במילים עצמן, אפילו לא בין השורות או בין הדברים. כי אין מרווח בין הדברים. בכל זאת אמרתי משהו.. אבל אין לי יומרה לנתח את השיר, ומה שכתבתי כאן זה על חצי רגל. כך אני רואה אותו כרגע. בכל אופן, יש עוד הרבה שירים נהדרים כאלה, ואני אמשיך לקרוא אותם ולהנות מהם. (יניב ברנר, 2007)

[על השיר "מתנה"] אני מרגישה השיר הזה הוא מיוחד במינו עבורי. וכשקראתי אותו בפעם הראשונה זה בדיוק מה שהרגשתי: צמרמורת. הסיום שלו הוא ענקי. בעיני. אלה לא דברים שנוגעים במחוזות של השכל. [...] אלה מלים שרק מדווחות מה הרגשתי. אבל זה כך וזה בדיוק מה שהרגשתי: צמרמורת זה נכון שאפשר לקרוא את השיר באינטונציות שונות לבוא את השיר בגישות שונות. בצורות אחרות וסותרות של הרגשה. זה נכון. הוא שיר נפלא. הוא מורכב. הוא יותר תעלומה מאשרתשובה למשהו. בעיני. תודה, חמוטל. (חדוה הרכבי 2011)

[על "השתוות"]: איך אני קוראת את ספר שיריה של חמוטל – לא כמו שהיא מבקשת בפתח הספר (עמ' 2)

וגם אינני סבורה שהשיר נעלב כשהוא מתורגם (עמ' 15). הוא זוכה בחיים חדשים. אני מקשיבה למוסיקה שלה, האומרת "תצעקי" (עמ' 43) ובייחוד למקומות שבהם הצעקה מתוחכמת, משתמעת, לא גלויה, אבל דווקא משום כך היא עזה יותר, מיוסרת יותר. מעניין אותי קולו של הוויתור (עמ' 153) וקולו של הכאב המוחלט, הקורע, העולה מן

המקום הכואב (עמ' 241) מקום שאותו אני עצמי מכירה מכויות אחרות. באותה מידה עצמה מעניין אותי קולם של החיים במלוא חושניותם (עמ' 168) והקישור האישי והחושני בין התמרים והילדים, הרימונים והמלוכה. מעניין אותי כוח החיים האדיר, הגובר על כוחם של המוות ושל פרידות מסוגים אחרים, הלשון העשירה והברורה והיד הבוטחת של המשוררת, המנווטת בין שירים קצרים וארוכים, מחורזים הרבה או מעט או בכלל לא, ויוצרת לקט עשיר של שירים טובים, מזעזעים, מטלטלים את הנפש ומותירים חותם זמן רב לאחר תום הקריאה, כמו ששירים צריכים לעשות. (חנה עמית-כוכבי 2011)

[על "חקוק באבן חתוך בעץ"] נתתי את הספר הקטן מתנה לחברה שלי והיא מאד התלהבה. היא כתבה לי: רק הבוקר התפניתי לקרוא את הספר המקסים של חמוטל. זה ממש מופע קלסי של טקסט כתוב היטב. (מירי ליטווק, 2011)

ההוצאה [אבן חושן] שלחה אלי דבר יחיד ומיוחד. כך ראוי להוציא ספר. ושבעתיים משמח שהוא שלך, אצל אצלך... החכמה הטמונה בו היא סינית. הכבוד הטעון בו הוא יהודי. ועל כן יש להגדירו כך: *מעחתה כבוד*. [...] לקחת את הספר ביד הוא כפי שנאמר: זבדני זבד (עליזה טור-מלכא 2011)

[על השיר "שולחן מטבח"] איזה שיר מצוין!! האם את חשה בכך? שהוא כל-כך מצוין, שורה שורה. שום פסיכולוגיה, שום דימוי, הכול קצר, הכול מדבר מעצמו, הכול **שיר**. בלי סופר יודע-כול, השיר הוא הכול. הכול מסמל את עצמו. חכם. מר כשאל. הכול ויזואלי – הכול פנימי. למי רגלים עבות עבות סדקים. שיר מבהיל (את בעלך?) האם אחרים ממני הבחינו בכוחו? [...] הדו-קרב בצהרי היום והכול מואר, הכול אכזר, גם את רואה, גם אני רואה כולם רואים מי שיודע לראות רואה את הרגלים העבות עבות ואת הסכין המתהפכת. (רמי דיצני, 2012)

אני בן 25 פלוס שתיים, (בקצב החרדי...) איני יודע אם את זוכרת אותי... בכל אופן השתתפתי ב"יומולדת" לספרו של יוסף עוזר "עמק יזרעאל" (ישבתי שני מושבים ממך.. בלבוש חרדי) [...] אספר לך מעט על עצמי: בוגר ישיבה חרדית ליטאית...ממש במקרה, בגיל שש עשרה גיליתי את המדיום הזה בספריה חיפאית שהייתי מתגנב אליה ב"איסור", (בין היתר גם את שיריך, שלך המקסימים..והמדוייקים להכאיב.... למשל ספר שהוא מקבץ מאמרים שלך ["קריאות ושריקות"], שבשבילי היה "קורס" שלם ולמשל בספר "הלא" יש לך שיר על תפילה, שדווקא כמישהו שהורגל בדקלומי תפילות הוא נעץ בי מחט דקה וארוכה...וואאאו איזה שיר!!!!) [...] (בן ציון גולדשטיין 2013)

אני פותחת לפעמים את הספר שלך ומוצאת שירים יפהפיים, כמו היום בעמודים 136-137. יש כח רב בצירוף הכשרון והכנות שבכתיבתך. (בלה שייר, 2013)

רציתי להגיד שבתך' האחרונה אני קוראת המון שירים כי אני מחפשת שירים למשהו, והתוודעתי לספר השירה שלך. רציתי להגיד שהוא מקסים מקסים... במיוחד רציתי להודות לך על שיר אחד, שנכנס לי ללב כל-כך פנימה שלא יכולתי שלא לשלוח לך תגובה. השיר "בלי הרבה דיבורים" הוא השיר המקסים ביותר שקראתי כבר הרבה זמן. (רחלי מדר, סטודנטית לשעבר במכללת הרצוג, 2013)

